

Öğretmen Yetiştirmede Beceri Uyuşmazlığı

Firdevs Güneş
Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi. firdevs.gunes@gmail.com

Tuğba Uygun
Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi. tugbauygun42@gmail.com

ÖZ

Öğretmenlik mesleği öğrencilerin bilgilerinin yapılandırılması ve harekete geçirilmesini sağlamaktır. Bu açıdan lisans eğitimi sürecinde odaklanılması gereken başlıca mesleklerden biridir. Sınıflarda etkili bir öğretimin gerçekleştirilmesi ancak gerekli bilgi ve becerilere sahip olan öğretmenler tarafından gerçekleştirilebilir. Bu yüzden öğretmenlerin öğretim programlarını anlamaları ve bu programlardaki bilgileri mesleklerinin gerektirdiği becerileri etkili bir şekilde kullanmaları gerekmektedir. Ayrıca, yapılan çeşitli çalışmalarla öğretmenlere kazandırılacak temel beceriler araştırılmış ve belirlenmeye çalışılmıştır. Oysa gerçekte öğretmenlerin program ve mesleklerinin gerektirdiği bilgi ve becerilerle uygulamada sergiledikleri arasında farklılık olduğu görülmektedir. Diğer bir ifadeyle günümüzde mesleğine yeni başlayan çoğu öğretmenin lisans eğitimlerinde öğrendiklerini mesleklerinde kullanamadıkları ve öğretmenlik becerilerini yeterince geliştiremediği görülmektedir. Bu yüzden beceri uyumsuzluğu artmaktadır. Bu açıdan beceri uyumsuzluğu öğretmen yetiştirmede eğitimin niteliğini etkilemesinden dolayı önemlidir. Böylelikle öğretmenlerin bu bilgi ve becerileri kazandıkları lisans eğitimi programları onları mesleki yaşamlarına hazırlayacak şekilde verilmelidir. Bu sayede, öğretmenler öğretim programlarını eğitim sürecinde kazandıkları becerileri kullanarak sınıflarında etkili bir şekilde öğretim yapmış olurlar. Bu ancak öğretim programlarında öğrencilere kazandırılması hedeflenen becerilerin lisans eğitiminde kazandırılması ile mümkündür. Bu amaçla çalışmada Türkçe ve matematik öğretmeni yetiştirme programları ile ilköğretim Türkçe ve matematik programlarındaki beceriler ile beceri uyumsuzlukları incelenmiştir. Belirlenen beceri uyumsuzlukları *yaklaşım ve programlar, beceriler ve dersler* başlıkları altında incelenmiş ve açıklanmıştır. Ayrıca, çalışmada belirlenen beceri uyumsuzluklarını gidermek için çeşitli öneriler de sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Beceri uyumsuzluğu, Türkçe öğretimi, matematik öğretimi.

Skill Discrepancy in Teacher Education

ABSTRACT

Teaching profession encourage that students construct and prompt their knowledge. In this respect, it is one of main professions to be focused on in the process of undergraduate education. Effective instructions in the classrooms can only be carried out by the teachers having necessary knowledge and skills. Hence, the teachers are expected to understand the teaching programs and to transfer the knowledge in these programs by using effectively the skills needed by teaching profession. Moreover, main skills for the teachers are examined and tried to be determined by various studies. However, it is observed that there are differences between teachers' skills and knowledge needed in the teaching programs and performed in their teaching applications. In other words, it has been observed that nowadays novice teachers cannot use the things that they have learned in their undergraduate programs and develop teaching skills sufficiently. Therefore, skill discrepancies increase. In that respect, skill discrepancy is important because it affects the quality of education in teacher education. Hence, teacher education should be performed in a way that the teachers acquire knowledge and skills and become well prepared for their teaching professions. By doing so, the teachers can make effective instructions and apply teaching programs effectively in their classrooms by using the skills acquired by them in their undergraduate programs. This can only be provided in a way that the teachers attain the skills aimed to be acquired by the students in undergraduate programs. With this aim, the skills and skill discrepancies in Turkish and mathematics teacher education programs and Turkish and mathematics teaching programs were examined in the current study. Skill discrepancies determined in the study were investigated and explained under the titles of *approach and programs, skills and courses*. Also, various suggestions were provided in order to remove the skill discrepancies.

Keywords: Skill discrepancy, Turkish teaching, mathematics teaching.

Giriş

Günümüzde eğitim sisteminin kalitesi öğretmenlerin beceri düzeyleri ile doğrudan ilişkili bulunmaktadır. Öğretmenlerin beceri düzeylerini yükseltmek için sürekli eğitime ve beceri yaklaşımına ağırlık verilmektedir. Beceri yaklaşımı çerçevesinde öğretmenlere kazandırılması gereken

çeşitli beceriler belirlenmektedir. Bunlar zihinsel, duygusal, sosyal ve fiziksel becerilerle, eğitim ortamını düzenleme, sınıfı yönetme, etkinlik hazırlama, eğitim yöntem ve teknikleri, ölçme ve değerlendirme gibi çeşitli mesleki becerilerden oluşmaktadır. Öğretmenlik becerilerini kazandırmak ve geliştirmek için hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim, seminer, staj, gözlem, sorun çözme, proje hazırlama, öğrenilenleri uygulamaya aktarma gibi çalışmalar yapılmaktadır. Böylece öğretmenlik için gerekli olan öğrenme, öğrenmeyi öğrenme ve öğretme becerileri kazandırılmaya çalışılmaktadır.

Öğretmenlik becerilerinin geliştirilmesi geniş bir zamana yayılmaktadır. Bir başka ifadeyle beceri geliştirme açısından öğretmenlik meslek yaşamı beş aşamada ele alınmaktadır. Bunlar öğretmenlik mesleğini seçme, öğretmen olma, mesleğe başlama, hizmet içinde kendini geliştirme ve daha üst görevlere yönelme olarak sıralanmaktadır (Paquay, 2008). Birinci aşamada öğretmenlik mesleği için karar verilmekte ve temel hazırlıklar yapılmaktadır. İkinci aşamada 4 yıl ve daha fazla süren bir lisans eğitiminden sonra temel öğretmenlik becerileri kazanılmaktadır. Üçüncü aşamada mesleğe başlanmakta ve gerçek ortamlarda öğretmenlik becerileri geliştirilmeye çalışılmaktadır. Dördüncü aşamada çeşitli kurslar ve sürekli eğitim yoluyla becerilerin geliştirilmesi sürdürülmektedir. Son aşamada ise öz değerlendirme yapılarak daha üst görevleri yapmak için (yöneticilik, denetçilik gibi) harekete geçilmektedir. Bu aşamaların hepsinde öğretmenlik becerileri geliştirilmekte ancak bunların içinde en çok hizmet öncesi eğitim ya da başlangıç eğitimi üzerinde durulmaktadır.

Başlangıç eğitimi öğretmen yetiştirme sürecinin en önemli bölümünü oluşturmaktadır. Bu eğitim genellikle yükseköğretim düzeyindeki programlarla gerçekleştirilmektedir. Eğitim sürecinde bazı yaklaşım ve modellerden yararlanılmaktadır. Dünyadaki öğretmen yetiştirme yaklaşımları incelendiğinde günümüze kadar geleneksel, davranışçı, bilişsel ve yapılandırıcı gibi eğitim yaklaşımlarının uygulandığı görülmektedir. En eski öğretmen yetiştirme yaklaşımı geleneksel yaklaşımdır. Bu yaklaşımın amacı öğrencilere “bilgi aktarma”dır. Öğretmenin görevi ise ders vermek ve programdaki bilgileri öğrencilere öğretmektir. Bu nedenle “her şeyi bilen öğretmen” yetiştirilmesine çalışılmıştır. Davranışçı yaklaşımda “davranış değiştirme” amaçlanmıştır. Bu yaklaşımda öğretmenin öğrencilerin davranışlarını değiştirmesi, alışkanlık oluşturması ve “örnek öğretmen” olması öngörülmüştür. Bilişsel yaklaşımda ise öğrencinin davranışları yerine zihni merkeze alınmış ve “şema geliştirme” üzerinde durulmuştur. Zihinsel şemaların gelişmiş ve çok sayıda olmasının öğrenmeyi kolaylaştıracağı savunulmuştur. Bu yaklaşımda “uzman öğretmen” yetiştirmek için öğretmenlik eğitim süreleri ile meslek derslerinin oranı artırılmıştır. Son yıllarda ise çoğu ülkede öğretmen eğitiminde yapılandırıcı yaklaşım uygulanmaktadır. Bu yaklaşımın amacı “öğrenmeyi öğretme”dir. Öğrenciler etkinliklerle keşfederek aktif öğrenme ve çeşitli becerileri geliştirmeye yönlendirilmektedir. Bu yaklaşımda öğretmenin geleneksel bilgi aktarma ve sınıfı kontrol etme rolü yerini eğitim ortamını hazırlama, öğrenmeyi kolaylaştırma ve rehberliğe bırakmaktadır. Böylece “öğrenen öğretmen” yetiştirilmeye çalışılmaktadır.

Beceri, bireyin zihinsel ve fiziksel kaynaklarını kullanarak bir işi kolayca ve ustaca yapmasıdır. Bu süreçte hem fiziksel hem de zihinsel işlemler yapılmaktadır. Tardif’e göre beceri, sorun belirleme, çözüm üretme gibi durumlarda kullanılan bütün bilgiler (süreç, koşul ve açıklayıcı) ile zihinsel işlemler sistemidir (Bronckart, 2009; Tardif, 1997). Perrenoud, “Beceri, bilgileri harekete geçirme işlemidir” demektedir. Perrenoud’ a göre beceri, bilinen bütün kavram, bilgi, yöntem, teknik, süreç ve özel bilgilerin harekete geçirilerek uygulamaya aktarılmasıdır. Ancak bireyin çeşitli bilgileri ve teknikleri bilmesi becerili olduğu anlamına gelmemektedir. Beceriyi geliştirmek için uygulama yapılmalı, bilgilerin uygulamaya nasıl aktarılacağı, nasıl düzenleneceği, nasıl birleştirileceği, zihinsel ve fiziksel kaynakların nasıl harekete geçirileceği ve kullanılacağı gösterilmelidir (Perrenoud, 1999, 2004). Kısaca beceri bir işi yapmak için bireyin bütün zihinsel ve fiziksel kaynaklarını kullanma gücü olmaktadır.

Beceri eğitim yoluyla basit bir şekilde aktarılamaz. Çeşitli teorilere dayalı bilgilerle veya yönlendirme yoluyla geliştirilemez (Quiesse, Ferré ve Rufino, 2007). Tam tersine bireyin aktif çabalarıyla ve gerçek uygulamalarla geliştirilir. Bu süreçte birey çeşitli zihinsel, duygusal ve fiziksel kaynaklarını harekete geçirmelidir. Becerinin gelişmesi için birden fazla uygulama yapılmalıdır. Yeterli sayıda uygulama sonrasında bireyin becerileri gelişmekte ve beceri düzeyi giderek

yükselmektedir. Beceri düzeyi yükseldikçe becerinin yapılma süresi azalmakta ve niteliği artmaktadır. Bu nedenle beceri öğretiminde öğrenciye çeşitli bilgileri aktarmak değil, tam tersine öğrenenin bir işi/görevi yapma gücüne ulaşmasını sağlamak önemlidir. Diğer taraftan becerinin yeterliliğinden söz edilemez. Değişen bilgi ve koşullara göre beceri yaşam boyu geliştirilmektedir. Örneğin konuşma, yazma, anlama becerilerinde olduğu gibi.

Günlük yaşamda bireyin sahip olması gereken çok sayıda beceri bulunmaktadır. Bunlar alanlara, eğitim düzeyine, cinsiyete, yaşa, mesleğe, döneme ve araçlara göre çeşitli biçimlerde sınıflandırılmaktadır. Beceri yaklaşımına göre hazırlanan eğitim programlarında öğrencilere kazandırılacak beceriler özel (alan) ve genel (aktarılan) becerileri olarak iki grupta toplanmaktadır. Alan becerileri, bir alana özgü ve bir disiplinle ilgili öğrenilmesi zorunlu olan becerilerdir. Örneğin Türkçede sesli, sessiz okuma, kelime tanıma, sözlük kullanma, dil bilgisi kurallarını uygulama, mektup yazma, matematikte toplama, çıkarma yapma, problem çözme becerisi gibi (Perrenoud, 2004; Dionnet, 2002). Alan becerileri öğretim programlarında sınıf düzeyine göre aşamalı olarak sıralanmaktadır. Genel beceriler ise çeşitli görev ve işleri yapmak için kullanılan, farklı alanlara aktarılabilen becerilerdir. Örneğin düşünme, araştırma, sorgulama, karar verme, sorun çözme, işbirliği yapma gibi becerilerdir. Günlük yaşam için gerekli ve zorunlu olan bu beceriler okuldaki öğrenmeleri kolaylaştırmakta ve yaşam boyu öğrenmeyi sağlamaktadır (Perrenoud, 2004; Dionnet, 2002). Ortak veya anahtar beceriler de denilen bu beceriler diğer alanlara aktarılarak kullanılmaktadır. Örneğin sorgulama becerilerini geliştiren öğrenci bunu fen bilgisi, sosyal bilgiler gibi diğer derslerde de kullanabilmektedir.

Öğretmenlik Becerileri

Beceri yaklaşımında öğretmenlere kazandırılacak temel beceriler çeşitli araştırmalarla belirlenmekte ve sıralanmaktadır. Bu amaçla Avrupa Birliği Ülkeleri tarafından 2006 yılında “Yaşamboyu Öğrenme İçin Anahtar Beceriler” adı altında sekiz beceri belirlenmiştir. Öğretmen yetiştirme programlarında ele alınması öngörülen bu beceriler, anadil ile yabancı dilde iletişim, matematik, fen ve teknoloji becerileri, sayısal beceriler, öğrenmeyi öğrenme, sosyal ve vatandaşlık, girişimcilik ve yenilikçilik, kültürel farkındalık ve ifade becerileri olarak sıralanmıştır (FAPEO, 2011; Union Europe, 2007). Almanya, İngiltere, Portekiz gibi ülkelerde öğretmen yetiştirme programları bu becerileri geliştirecek nitelikte düzenlenmiştir. Fransızca konuşan topluluklarda ise öğretmenlere hizmet öncesi eğitimde kazandırılacak 10 beceri saptanmıştır. Bunlar, öğretmenlik mesleğinin sorumluluğunu taşıma ve etik biçimde davranma, eğitim ve iletişim için Fransızca'yı iyi bilme, mesleğini geliştirme ve iyi bir genel kültüre sahip olma, etkili eğitim uygulamaları yapma, sınıf yönetimi, öğrenci farklılıklarını dikkate alma, öğrencileri değerlendirme, bilgi ve iletişim teknolojileri becerilerini geliştirme ve derslerde kullanma, ekiple çalışma, meslektaşları ve velilerle işbirliği yapma, kendini yetiştirme ve sürekli yenileme olmaktadır (Ministere Education Nationale, 2013). Diğer Avrupa ülkelerinde de benzer çalışmalar yapılmaktadır.

Öğretmenlik becerilerinin kazandırılması yanında bunların uygulamaya aktarılması ve geliştirilmesi de önemli olmaktadır. Bu amaçla öğretmen yetiştirme programlarında önce beceriler öğretilmektedir. Bu süreçte fiziksel ve zihinsel kaynakları harekete geçirme, bunları kullanarak karmaşık görevleri tamamlama uygulamaları yapılmaktadır. Ardından yeni öğrenilen becerileri farklı durumlara uygulayarak geliştirme etkinliklerine yer verilmektedir. Bu uygulamalarla öğretmenlerin beceri düzeylerini yükseltme, eğitimin etkisini artırma, okulda kazandırılan becerilerle mesleki ve günlük yaşam becerileri arasında uyum sağlamaya çalışılmaktadır. Bir başka ifadeyle beceri yaklaşımının amacı öğrencilerin okulda öğrendikleri becerileri okul dışında, farklı durumlarda ve karmaşık görevlerde de kullanmalarını sağlamaktır (Perrenoud, 2004). Bilindiği gibi günümüzde yeni mezun çoğu öğretmenin okulda öğrendiklerini uygulamaya aktaramadığı, öğretmenlik becerilerini yeterince geliştiremediği görülmektedir. Bu durum beceri uyumsuzluğunu artırmaktadır.

Beceri Uyuşmazlığı ve Etkileri

Beceri uyuşmazlığı, “bir kişinin sahip olduğu becerilerle yürüttüğü mesleğin gerektirdiği becerilerin uyuşmaması” olarak açıklanmaktadır. Beceri uyuşmazlığını belirlemek için bireyin aldığı eğitimin süresi, içeriği ve sahip olduğu beceriler ile yürüttüğü işin gerektirdiği beceriler karşılaştırılmaktadır. Becerilerin uyumlu olması bireyin başarılı ve verimli olmasını sağlamakta, uyumsuz olması ise bireysel, toplumsal ve ekonomik yönden çeşitli sorunlara neden olmaktadır. Bazı durumlarda bireyin sahip olduğu beceriler mesleğin gerektirdiğinden daha yüksek ve fazla, bazı durumlarda ise daha az ve düşük olmaktadır. Bazı durumlarda beceriler eskimiş olmakta veya birey uygulamaya aktaramamaktadır. Araştırmalar beceri uyuşmazlığının yükseköğretim düzeyinde daha fazla olduğunu ve üniversite mezunlarının çoğunu etkilediğini ortaya koymaktadır. Bunun nedeni üniversitede verilen eğitiminin bilgi ağırlıklı olması ve öğrencilere alanda gerekli olan mesleki becerilerin kazandırılmaması olarak açıklanmaktadır (CEDEFOP, 2010).

Beceri uyuşmazlığının nedenleri incelendiğinde karşımıza ilk olarak eğitim sorunu çıkmaktadır. Eğitim sorunu olarak da önceliği eğitim programları almaktadır. Eğitim programları hazırlanırken mesleğin gerektirdiği bilgi ve becerilerle uyumlu olmasına dikkat edilmelidir. Becerilerle zenginleştirilmiş bir eğitim programı öğrencilerin çeşitli becerileri kazanmasına ve geliştirmesine yardımcı olmaktadır. Programda yer alan derslerin teorik ve uygulama oranları da önemli olmaktadır. Teorik derslere daha fazla ağırlık verildiği ve uygulamanın büyük oranda ihmal edildiği eğitim programlarında beceri uyuşmazlığı kaçınılmaz olmaktadır. Ayrıca programda yer alan dersler, konular ve beceriler arasındaki ilişkiler iyi kurulmalıdır. Aksi takdirde dersler arasında aşamalı ve birbirini tamamlayan mantıksal bir bağ kurulamamaktadır. Kısaca beceri uyuşmazlığını önlemek için eğitim programları amaç, yaklaşım, yöntem, öğrenme-öğretme süreci ve değerlendirme yönüyle sürekli güncellenmeli ve geliştirilmelidir. Özellikle yükseköğretim programları bilgi, beceri, ders ve yaklaşım yönüyle ilgili mesleğin gerektirdiği becerilerle uyumlu olmalıdır.

Beceri uyuşmazlığı bireyin iş yaşamını doğrudan etkilemekte, işin niteliğini ve iş doyumunu düşürmektedir. Bu durum giderek işsizliği ve krizi beslemektedir. Ayrıca eğitim, sağlık, tarım, ekonomi gibi alanlardaki gelişmelerin hızını düşürmektedir. Araştırmalar beceri uyuşmazlığının dünya ekonomisine yılda 150 milyar dolar zarar verdiğini göstermektedir. Gelişmiş ülkelerde bu konuda sürekli araştırmalar yapılmakta ve çözümler aranmaktadır. Eğitim sürecinde öğrencilere mesleğin gerektirdiği becerileri kazandıramayan toplumların ekonomik, sosyal, kültürel ve teknolojik gelişmede sorunlar yaşayacağı, bilgi çağını yaşayan dünyamızda yerini alamayacağı vurgulanmaktadır. Diğer taraftan beceri uyuşmazlığının çözülmemesi halinde üniversite mezunu işsiz sayısının artacağı, işyerlerinin de nitelikli eleman bulmada güçlük yaşayacakları belirtilmektedir.

Beceri uyuşmazlığı öğretmen yetiştirmede daha da önemli olmakta, bu durum hem eğitimde niteliğin düşmesine hem de gelecek nesillerin iyi yetişmesine engel olmaktadır. Bu nedenle okul öncesinden üniversiteye kadar her düzeyde okullarda öğretilen konularla, üniversitelerde okutulacak konular arasındaki ilişkiler iyi analiz edilmelidir. Programlarda yer alan derslerin içeriği ile ilgili okul düzeyindeki öğretim alanının içeriği arasında uyum sağlanmalıdır. Dersler arasında birbirini tamamlayan mantıksal ilişkiler kurulmalıdır. Beceriler arasında uyum sağlanmalı, öğretmenin gerektirdiği uygulamaya dönük bilgiler, beceriler ve bakış açıları kazandırılmalıdır. Aksi takdirde beceri uyuşmazlığı ortaya çıkmakta ve öğretmenlerin öğrencilere fazla katkı sağlayamadığı görülmektedir. Bu durum okuma yazma gibi temel becerilerde kendini açıkça göstermektedir. Öğrencilerimizin çoğu okuma, yazma, anlama, matematik gibi temel becerileri yeterince geliştirememekte ve istenilen düzeye ulaşamamaktadır. Dil becerilerini geliştiremeyen bu öğrencilerin

zihinsel, sosyal ve duygusal yönlerden de sorunlar yaşadığı bilinmektedir. Böylece toplumda temel becerileri geliştirememiş ancak bir diplomaya sahip gizli okumaz yazmazların sayısı artmaktadır.

Bu durum dünyamızdaki çoğu raporda dile getirilmektedir. Örneğin UNESCO'nun 2012 raporuna göre dünyada 2000-2011 yılları arasında okullaşma oranı % 83' ten % 90'a yükselmiş ve okullaşamayan çocukların oranı yarı yarıya düşmüştür. Ancak okula gitmek temel becerileri geliştirmeyi getirmemektedir. UNESCO'nun raporuna göre "öğrenmede genel bir kriz" görülmekte, dünyadaki her dört gençten biri, yazılı bir cümleyi okuma ve anlama becerisine sahip değildir. Halen okula giden 250 milyon çocuk okuma ve matematik temel becerilerini geliştirmede sorunlar yaşamaktadır. Bu durum eğitimin kalitesini düşürmekte, "herkes için temel eğitim" hedefinin gerçekleşmesine engel olmakta, istenilen sonuçlar alınamamakta ve milyarlar çöpe gitmektedir (Ndaba, 2015).

Diğer taraftan OECD 2000'li yıllardan bu yana PIRLS ve PISA araştırmaları ile öğrencilerin fen, matematik, okuma ve anlama beceri düzeylerini ölçmektedir. Uluslararası düzeyde ilköğretim 4. sınıf öğrencilerinin okuma ve anlama becerilerini belirlemek amacıyla yapılan PIRLS 2001 araştırmasında Türkiye, 35 katılımcı ülke arasında 28. sırada yer almıştır. Yine 44 ülkenin katıldığı PISA 2003 araştırmasında öğrencilerimizin % 70'i okuma ve anlama becerileri yönüyle OECD ülkelerinin gerisinde kalmıştır. Bir başka ifadeyle öğrencilerimizin okuma, anlama, düşünceleri analiz edebilme, sorun çözme gibi dil ve zihinsel becerileri düşük çıkmıştır. PISA 2012 araştırmasına 65 ülkeden 15 yaşında yaklaşık 28 milyon öğrenciyi temsilen 510 bin civarında öğrenci katılmıştır. Bu öğrencilerin % 14'ünün okuma ve anlama becerilerinin düşük olduğu ortaya çıkmıştır (MEB, 2013). Bu sonuçlar okul öncesinden üniversiteye kadar her düzeyde öğrencilerin Türkçeyi doğru güzel, etkili kullanma ve anlamada sorunlar yaşadığını göstermektedir.

Beceri uyumsuzluğu gençleri doğrudan etkilemekte ve gençlerde işsizlik oranı giderek artmaktadır. OECD ülkelerinde 2013 yılında 16-29 yaş arasındaki gençlerin % 15'inin işsiz oldukları ve bunların bir eğitim programına devam etmedikleri görülmektedir. Bazı ülkelerde gençlerin çeşitli becerilerini geliştirerek iş sahibi olmalarına yönelik çalışmalar yapılmaktadır. Bu çalışmalarda dil ve zihinsel beceriler, anlama, yorumlama, analiz etme, bilgiyi karmaşık durumlara ve günlük yaşama aktarma becerilerini geliştirmeye ağırlık verilmektedir. Bu beceriler her mesleğin temeli olarak görülmekte, sosyal ve ekonomik yaşama etkili katılmak ve başarılı olmak için zorunlu kabul edilmektedir.

Yetişkinlerin temel becerileri geliştirme durumları ise OECD tarafından yapılan PIAAC araştırmaları ile ölçülmektedir. Bu araştırmalarda 16-65 yaş arası yetişkinlerin okuma yazma, matematik, sorun çözme, bilgi ve teknolojiyi kullanma, bilgiyi işleme gibi becerileri ve düzeyleri incelenmektedir. Bu amaçla 2013 yılında 24 ülkeden 166.000 yetişkinin okuma yazma becerileri ölçülmüş, metinleri okuma, anlama ve problem çözmede sorunlar yaşadıkları görülmüştür. Bu araştırmaya 2016 yılında aralarında Türkiye'nin de bulunduğu 9 ülke daha katılmış ve böylece 33 ülkeden 50.250 yetişkinin okuryazarlık (işyerinde anlama-anlatım, anladığını uygulama), matematik ve teknoloji kullanma becerisi olmak üzere 3 alandaki becerileri ölçülmüştür. İşyerinde problem çözme ve teknolojiyi kullanmada OECD ortalaması 31 iken Türkiye 8 puanla OECD sonuncusu olmuştur. Ülkemizden araştırmaya katılan çalışanların % 40'ı işyerinde hiç bilgisayar deneyimi olmadığını, sadece % 8'i bu alanda yeterli beceriye sahip olduğunu belirtmiştir. Okuduğunu anlamada OECD ortalaması 268 iken Türkiye 227 ile sondan ikinci sırada yer almıştır. Rakamları anlamada (sayma, sıralama, basit aritmetik işlemleri) OECD ortalaması 263 iken Türkiye 219 puan almıştır (OECD, 2016). Bu sonuçlar PISA araştırmalarında olduğu gibi PIAAC araştırmalarında da okuma ve anlama beceri düzeyimizin düşük olduğunu göstermektedir.

Ülkemizde Öğretmen Yetiştirme

Ülkemiz öğretmen yetiştirme konusunda köklü bir geleneğe sahiptir. Cumhuriyetin ilk yıllarında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından “İlköğretmen Okulları, Köy Öğretmen Okulları,” gibi okullarda öğretmen yetiştirilmeye başlanmış ve “Köy Enstitüleri” ile devam edilmiştir. Ardından 1982 yılından itibaren öğretmen yetiştirme görevi üniversitelere verilmiş ve 100’e yakın eğitim fakültesi açılmıştır. Böylece VII. Millî Eğitim Şûrasında (1962) her öğretmenin; “*En az lise seviyesi ile ifade olunan bir genel kültür seviyesine erişmiş*” olması istenirken, XI. Millî Eğitim Şûrasında (1982) “*Öğretmenin üniversite mezunu olması*” öngörülmüştür. XVII. Millî Eğitim Şûrasında ise (2006) “*Öğretmenlik bir uzmanlık mesleği olarak lisansüstü düzeyde bir eğitim programına bağlanmalıdır*” denilerek lisansüstü eğitim gündeme gelmiştir. Bu uygulamalar incelendiğinde günümüze kadar çeşitli yaklaşım ve modellerden yararlandığı görülmektedir. Bunlar geleneksel, davranışçı, bilişsel ve yapılandırıcı yaklaşım olmak üzere sıralanmaktadır. Her biri farklı amaç, yöntem ve teknikleri içeren bu yaklaşımların öğretmen yetiştirme anlayışları da farklıdır. Geleneksel yaklaşımda “her şeyi bilen öğretmen”, davranışçı yaklaşımda “örnek öğretmen”, bilişsel yaklaşımda “uzman öğretmen” yetiştirme üzerinde durulmuştur. Günümüzde ise yapılandırıcı yaklaşımla birlikte “öğrenen öğretmen” yetiştirilmeye çalışılmaktadır.

Yapılandırıcı yaklaşımla öğretmen yetiştirme çalışmalarına 2007 yılında başlanmıştır. Bilindiği gibi Milli Eğitim Bakanlığı 2004 yılında yapılandırıcı yaklaşımla yeni öğretim programları hazırlamış ve uygulamaya koymuştur. Programlarda öğrencilerin aktif öğrenmesi, dil, zihinsel, duygusal ve sosyal becerilerinin geliştirilmesi amaçlanmış, öğretmenlere de önemli görevler ve sorumluluklar verilmiştir. Bu durum öğretmen yetiştirme sürecini etkilemiş ve öğretmenlerin yapılandırıcı yaklaşıma uygun yetiştirilmesi gündeme gelmiştir. Bu anlayış Yükseköğretim Kurulunun “*Yeni Programlarla Getirilen Yenilikler*” başlıklı yazısında belirtilmiştir. İlgili yazıda “*2006-2007 akademik yılından itibaren öğretmen yetiştirme ders programlarının uygulanmasında, yeni ilköğretim programlarının yapılandırıcı felsefesinin bir gereği olarak, önce deneyim ve yaşantılardan yola çıkılması, daha sonra kavram ve tanımlamalara ulaşılması büyük önem taşımaktadır. Ders konularının, Milli Eğitim Bakanlığının ilgili kademe için hazırladığı ders programları ile ilişkilendirilmesi ve günlük yaşamdan örneklerle zenginleştirilmesi gerektiği*” vurgulanmıştır (YÖK, 2007).

Diğer taraftan üniversitelerde “Bologna Süreci” adı altında öğrencilere kazandırılacak bilgi, beceri ve yetkinlikler belirlenmektedir. Bu çalışmalarda öğrencilere kazandırılacak Alana Özgü ve Mesleki Yetkinlikler ile Kişisel ve Mesleki Yetkinlikler sıralanmakta, bunlar içinde “*Bağımsız Çalışabilme ve Sorumluluk Alabilme Yetkinliği, Öğrenme Yetkinliği, İletişim ve Sosyal Yetkinlik*” gibi yetkinliklere yer verilmektedir. Eğitim fakültelerinde de uygulanan Bologna Süreci çalışmaları incelendiğinde önemli sorunların olduğu görülmektedir. Üniversitelerin Web sitelerinde “Bologna Süreci” köşesinde yayınlanan dosyalardaki öğrenme kazanımlarının çoğunun bilgi ağırlıklı olduğu, beceri ve yetkinlikleri içermediği görülmektedir. Bazılarının yöntem ve tekniklerle uyuşmadığı, ölçme ve değerlendirmeden kopuk olduğu anlaşılmaktadır. Bu durum beceri ve yetkinliklerin yeterince anlaşılmadığını ortaya koymaktadır. Uygulamada ise çoğu öğretim üyesinin bilgi öğretmeye devam ettiği, geleneksel yöntem ve teknikleri daha fazla kullandığı, ölçme ve değerlendirmenin de bilgi öğretimine yönelik olduğu bilinmektedir.

Millî Eğitim Bakanlığı ise 2002 yılında öğretmen adaylarına kazandırılacak “eğitme-öğretme yeterlilikleri”, “genel kültür bilgi ve becerileri” ve “özel alan bilgi ve becerileri” ana başlıkları altında çeşitli yeterlilikler belirlemiştir. Bunlar 2002 yılında “Öğretmen Yeterlilikleri” olarak yürürlüğe konulmuştur. Adından bu yeterlilikler öğretmen yetiştiren fakülte ve yüksek okullara gönderilerek öğretmenlerin bu yeterliliklere uygun yetiştirilmesi istenmiştir. Eğitim ve öğretim yeterliliklerinin alt bölümleri ise şöyle sıralanmıştır;

1. Öğrenciyi tanıma,
2. Öğretimi planlama,
3. Materyal geliştirme,
4. Öğretim yapma,
5. Öğretimi yönetme,

6. Başarıyı ölçme ve değerlendirme,
7. Rehberlik yapma,
8. Temel becerileri geliştirme,
9. Özel eğitime gereksinim duyan öğrencilere hizmet etme,
10. Yetişkinleri eğitme,
11. Ders dışı etkinliklerde bulunma,
12. Kendini geliştirme,
13. Okulu geliştirme,
14. Okul-çevre ilişkilerini geliştirme, olmaktadır (MEB, 2002).

Ülkemizde yaklaşık on yıldır uygulanan öğretmen yetiştirme programları ile okul programları incelendiğinde aralarında önemli düzeyde beceri uyumsuzluklarının olduğu görülmektedir. Bunun sonucu öğrencilerimizin çoğu okuduklarını anlama, kendini ifade etme, zihnindekileri yazma, Türkçeyi doğru kullanma, matematik yapma, problem çözme gibi becerileri yeterince geliştirememiştir. Bu durum lise ve üniversiteye giriş sınavları ile PIRLS, PISA gibi uluslararası araştırmalarda da açıkça ortaya çıkmıştır. Öğrenciler okuma, anlama ve matematik becerileri yönüyle OECD ülkelerinin gerisinde kalmıştır. Öğretmen yetiştirmede görülen beceri uyumsuzluklarını belirlemek ve olası çözümler üretmek için Türkçe ve matematik ilköğretim programları ile öğretmen yetiştirme programları incelenmiştir. İnceleme sonucu ortaya çıkan hususlar aşağıda sırasıyla verilmektedir.

Türkçe Öğretmeni Yetiştirme

Türkçe öğretmeni yetiştirmede beceri uyumsuzluklarını ortaya çıkarmak için halen uygulanan Türkçe öğretmenliği lisans programı ile ilköğretim Türkçe dersi öğretim programları yaklaşım, dersler ve beceriler yönüyle incelenmiştir.

Yaklaşım ve Programlar

Türkçe dersi bilgi yerine beceri odaklı bir dil dersidir. Bu anlayıştan hareketle 2005 yılından bu yana Türkçe öğretiminde hem ilköğretim hem de üniversite düzeyinde yapılandırıcı yaklaşım ve beceri odaklı bir eğitim anlayışı benimsenmiştir. Bu durum ilgili programlarda açıkça vurgulanmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 2005 yılında uygulamaya konulan İlköğretim Türkçe Dersi (1-8. Sınıflar) Öğretim Programında yapılandırıcı yaklaşımla birlikte, çoklu zekâ, beyin temelli öğrenme, öğrenci merkezli eğitim, tematik, etkinlik ve beceri yaklaşımı gibi yaklaşımlarından yararlanılmıştır. Böylece Türkçe öğretiminde öğrencilerin dil, zihinsel, sosyal, iletişim, öğrenme ve zihinsel bağımsızlık becerilerini geliştirme ön plana çıkmıştır. Bu anlayış Programda, “*Öğrencilerin hayat boyu kullanabilecekleri dinleme, konuşma, okuma, yazma, görsel okuma ve görsel sunu becerilerini kazanmaları; bu becerileri kullanarak kendilerini zihinsel, sosyal ve duygusal yönlerden geliştirmeleri, etkili iletişim kurmaları, Türkçe sevgisiyle, istek duyarak okuma-yazma alışkanlığı edinmeleri amacıyla hazırlanmıştır. Geleceğin öğrencilerini yetiştirecek bu Programla:*

- *Türkçeyi doğru ve etkili kullanan,*
- *Kendini ifade eden, iletişim kuran, iş birliği yapan, girişimci ve sorun çözen,*
- *Bilimsel düşünen, anlayan, araştıran, inceleyen, eleştiren, sorgulayan, yorumlayan,*
- *Haklarını ve sorumluluklarını bilen, çevresiyle uyumlu, şartlandırmaya karşı duyarlı,*
- *Okumaktan ve öğrenmekten zevk alan,*
- *Bilgi teknolojilerini kullanan, üreten ve geleceğine yön veren, bireylerden oluşan bir toplum hedeflenmektedir.”* denilerek açıklanmıştır (MEB, 2005).

Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı ise 2006-2007 öğretim yılından itibaren eğitim fakültelerinde uygulanacak öğretmen yetiştirme programlarını güncellemiştir. *Eğitim Fakültelerinde Uygulanacak Yeni Programlar Hakkında Açıklama* başlığı altında “*Ders programlarının uygulanmasında, yeni ilköğretim programlarının yapılandırmacı felsefesinin bir gereği olarak, önce deneyim ve yaşantılardan yola çıkılması, daha sonra kavram ve tanımlamalara ulaşılması, ders konularının, Milli Eğitim Bakanlığının ilgili kademe için hazırladığı ders programları ile*

ilişkilendirilmesi ve günlük yaşamdan örneklerle zenginleştirilmesi” vurgulanmıştır. Ayrıca “Yenilenen programlar, kendisine söyleneni yapan teknisyen öğretmen yerine, problem çözen ve öğrenmeyi öğreten öğretmenleri yetiştirmeyi hedeflemektedir” denilerek öğretmen yetiştirme amacı belirtilmiştir (YÖK, 2007). Görüldüğü gibi öğretmen yetiştirme programlarında ilköğretim programlarının yapılandırıcı felsefesinin dikkate alınması, ders konularının MEB programlarıyla ilişkilendirilmesi, problem çözen ve öğrenmeyi öğreten öğretmenler yetiştirilmesi istenmiştir.

Bu programlar ülkemizde yaklaşık on iki yıldır uygulanmaktadır. Yeni programlarla Türkçe öğretimi alanında önemli ilerlemeler kaydedilmiştir. Ancak yapılandırıcı yaklaşımın uygulamaya yeterince yansımadağı, öğrencilerimizin dil becerilerinin henüz istenilen düzeyde olmadığı görülmektedir. Bu durum 2012 PISA araştırmasında açıkça görülmektedir. PISA 2012 uygulamasına, 65 ülkeden 15 yaşında yaklaşık 28 milyon öğrenciyi temsilen 510 bin civarında öğrenci, Türkiye’den ise 4848 öğrenci katılmıştır. Türkiye, PISA 2012 değerlendirmesinde matematik, fen ve okuma ölçeklerinde geçmiş yıllara oranla gelişme göstermiştir. Buna karşın her üç alanda da OECD ortalamasının gerisinde kalmıştır. Sonuçlara uluslararası sıralama açısından baktığımızda, Türkiye 65 ülke arasında matematikte 44, fende 43, okuma alanında ise 42. sırada yer almıştır. 2003-2012 yılları arasındaki dört PISA değerlendirmesinde Türkiye matematik, fen ve okuma olmak üzere üç alanda da başarısını artırmıştır ve bu artışlar istatistiksel olarak anlamlıdır (MEB, 2013).

Bu sonuçlar Türkçe öğretiminde beceri uyuşmazlığını gündeme getirmektedir. İlköğretim Türkçe Öğretim Programında geliştirilmesi öngörülen becerilerle 2007 Türkçe Öğretmenliği Lisans Programında öğretilenler uyuşmamaktadır. İki programın anlayışı, dersleri ve içeriği örtüşmemektedir. Bunlar aşağıda verilmektedir.

Beceriler

İlköğretim Türkçe Dersi (1-8. Sınıflar) Öğretim Programında beceri anlayışından hareketle öğrencilerde geliştirilecek beceriler belirlenmiştir. Bunlar Programın Temel Beceriler başlığı altında; “*Bu programla ulaşılmaması beklenen temel beceriler;*

- *Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma,*
- *Eleştirel düşünme,*
- *Yaratıcı düşünme,*
- *İletişim,*
- *Problem çözme,*
- *Araştırma,*
- *Bilgi teknolojilerini kullanma,*
- *Girişimcilik,*
- *Karar verme,*
- *Metinler arası okuma,*
- *Kişisel ve sosyal değerlere önem verme”*, olarak sıralanmıştır (MEB, 2005).

İlköğretim Türkçe Öğretim Programında geliştirilmesi öngörülen temel becerilerin 2007 Türkçe Öğretmenliği Lisans Programında ele alınmadığı, hatta düşünme, anlama, sorgulama, sorun çözme, girişimcilik gibi becerilerin hiç geçmediği görülmektedir. Buradan iki program arasında “**Genel Beceriler**” yönüyle uyumsuzlukların olduğu ortaya çıkmaktadır. Diğer taraftan ilgili Programlar alan becerileri yönüyle karşılaştırıldığında İlköğretim Türkçe Dersi Programındaki bazı alan becerilerinin 2007 Türkçe Öğretmenliği Lisans Programında ele alınmadığı ortaya çıkmaktadır. Bunlar,

- Türkçenin dil özellikleri, üstünlükleri ve öğretimi,
- Öğrencilerde dil gelişimi ve dil öğrenme süreci,
- Dil öğretim yaklaşım, model, yöntem ve teknikleri,
- Dinleme, konuşma, okuma, yazma teori ve modelleri,
- Öğrencilerin dil becerilerini geliştirme etkinlikleri,
- Anlama becerilerini geliştirme, anlama yöntem ve teknikleri,
- Görsel okuma ve sunu becerileri,
- Kelime tanıma, zihinsel sözlük geliştirme ve kelime öğretim teknikleri,

- Metin öğretimi ve metinle öğrenme teknikleri,
- Metin üretimi ve metin üretme modelleri,
- Öğrenme etkinlikleri ve soru hazırlama,
- Öğrencilere okuma yazma alışkanlığı kazandırma,
- Ekran okuma ve yazma vb. olmaktadır.

Türkçe öğretmeni adaylarının öğrencilerine bu becerileri kazandırabilmeleri için önce kendi becerilerini geliştirmeleri gerekmektedir.

Dersler

Ülkemizde halen uygulanan Türkçe Öğretmenliği Lisans Programında yer alan dersler incelendiğinde bunların yapılandırıcı yaklaşım ve dil becerilerini geliştirmeye yönelik hazırlanmadığı görülmektedir. 2007 Türkçe Öğretmenliği Lisans Programında yer alan derslerin toplamı 162 saattir. Bunun % 79'u teorik (128 saat) % 21'i (34 saat) uygulamaya ayrılmıştır. Bu oranlar teorik derslerin ağırlıklı olduğu ve bilgi öğretimini önceleyen bir program olduğunu göstermektedir. Böyle bir program anlayışı ve teorik derslerle öğrencilerde dil becerilerini geliştirmek mümkün değildir. Kısaca Türkçe Öğretmenliği Lisans Programı öğretmen adaylarını beceri öğretimi yerine bilgi öğretime yönlendirmektedir.

Yine 2007 Türkçe Öğretmenliği Lisans Programında verilen alan dersleri incelendiğinde 30 alan dersinden 10'unun yani üçte birinin alanla doğrudan ilgili olmadığı ortaya çıkmaktadır. Programda bilgi öğretimi içerikli 10 edebiyat dersi verilmektedir. Türkçe ve dil öğretimi açısından bunların 8'ine gerek yoktur. Bu dersler Türkçe dil becerilerini geliştirmeye doğrudan bir katkı sağlamamaktadır. Bu dersler Edebiyat Bilgi ve Kuramları I ve II, Osmanlı Türkçesi I ve II, Türk Halk Edebiyatı I ve II, Eski Türk Edebiyatı I ve II, Yeni Türk Edebiyatı I ve II, Genel Dilbilimi ve Tiyatro ve Drama Uygulamaları gibi derslerdir. Öğretmen adaylarına Çocuk Edebiyatı, Türk Edebiyatı, Halk Edebiyatı ve Dünya Edebiyatı olarak 4 ders yeterli olabilir.

Bunun yanında öğretmen adayları için çok gerekli olan temel dil becerilerinin öğretime yönelik 'Okuma, Dinleme, Konuşma, Yazma Eğitimi' derslerinin haftalık ders saatleri (4'er saatten) toplam 16 saat olarak verilmiştir. Bu derslerin içerikleri ise basit düzeyde ele alınmıştır. Bu derslerin süresi artırılmalı ve geliştirilecek beceriler açık olarak belirtilmelidir. Sonuç olarak beceri öğretimi açısından 2007 Türkçe Öğretmenliği Lisans Programı ayrıntılı olarak gözden geçirilmelidir. Türkçe öğretimindeki bu beceri uyumsuzluğu, öğrencilerin ve Türkçenin geleceğini olumsuz etkileyecek bir durumdur. Gerekli önlemler en kısa zamanda alınmalıdır.

Yeni Türkçe Öğretim Programı (2015)

Milli Eğitim Bakanlığı 2015 yılında hazırlanan yeni Türkçe Dersi (1-8. Sınıflar) Öğretim Programını yayınlamıştır. Bu Programın açıklama bölümüne 2005 Programı "Giriş" bölümdeki amaçlar ve beceriler aynen yazılmıştır. Ancak bu amaç ve becerilerin çoğuna kazanımlarda verilmemiştir. Bir başka ifadeyle 2015 programın temel yaklaşımı ile kazanımlar arasında bağ kurulmamıştır. Amaçlarda ifade edilen hedeflerle kazanımların içerikleri örtüşmemektedir. Programda beceri öğretime yer verilmemiş, kazanımlarda verilmeyen becerilerin nasıl geliştirileceği anlaşılamamıştır. Türkçe öğretmeni yetiştirmede beceri uyumsuzluğu MEB tarafından 2015 yılında geliştirilen ve 2016-2017 öğretim yılı ile birlikte uygulamaya konulan bu programla iyice artacağı öngörülmektedir. Bu uyumsuzluk PISA 2012 yılında ulaşılan başarı düzeyini ve sınav başarılarını giderek düşürecektir. Kısaca 2015 Türkçe Öğretim Programı öğrencilerin ve Türkçenin geleceğini olumsuz etkileyecek bir yapıdadır. Bu konuda gerekli önlemler en kısa zamanda alınmalıdır.

Matematik Öğretmeni Yetiştirme

Ülkemizde 2005 yılından bu yana matematik öğretiminde hem ilköğretim hem de üniversite düzeyinde yapılandırıcı yaklaşıma dayalı beceri odaklı eğitim anlayışı uygulanmaktadır. Bu durum ilgili programlarda açıkça vurgulanmıştır.

İlköğretim Matematik Programları

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 2013 ve 2015 yıllarında uygulamaya konulan İlköğretim Matematik Dersi (1-4. Sınıflar ve 5-8. Sınıflar) Öğretim Programlarında yapılandırıcı yaklaşımla birlikte, öğrenci merkezli eğitim, etkinlik ve beceri yaklaşımı ile sosyal öğrenme yaklaşımlarından yararlanılmıştır. Böylece matematik öğretiminde öğrencilerin problem çözme, iletişim kurma, akıl yürütme ve ilişkilendirme becerilerini içeren matematiksel süreç becerileri, duyuşsal beceriler, psiko-motor beceriler ve bilgi ve iletişim teknolojileri kullanma becerilerini geliştirme ön plana çıkmıştır. Bu anlayışla hazırlanan Ortaokul Matematik Dersi Öğretim Programıyla öğrenciler;

1. *Matematiksel kavramları anlayabilecek, bunlar arasında ilişkiler kurabilecek, bu kavram ve ilişkileri günlük hayatta ve diğer disiplinlerde kullanabilecektir.*
2. *Matematik ile ilgili alanlarda ileri bir eğitim alabilmek için gerekli matematiksel bilgi ve becerileri kazanabilecektir.*
3. *Problem çözme sürecinde kendi düşünce ve akıl yürütmelerini ifade edebilecektir.*
4. *Matematiksel düşüncelerini mantıklı bir şekilde açıklamak ve paylaşmak için matematiksel terminoloji ve dili doğru kullanabilecektir.*
5. *Tahmin etme ve zihinden işlem yapma becerilerini etkin kullanabilecektir.*
6. *Problem çözme stratejileri geliştirebilecek ve bunları günlük hayattaki problemlerin çözümünde kullanabilecektir.*
7. *Kavramları farklı temsil biçimleri ile ifade edebilecektir.*
8. *Matematiğe yönelik olumlu tutum geliştirebilecek, özgüven duyabilecektir.*
9. *Sistemli, dikkatli, sabırlı ve sorumlu olma özelliklerini geliştirebilecektir.*
10. *Araştırma yapma, bilgi üretme ve kullanma becerilerini geliştirebilecektir.”*

açıklaması yapılmıştır (MEB, 2013, s. 2).

Matematik Öğretim Programında beceri yaklaşımından hareketle temel beceriler ile alan becerileri belirlenmiştir. Temel beceriler; 2009 İlköğretim Matematik Programında eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, iletişim, araştırma-sorgulama, problem çözme becerisi, bilgi teknolojilerini kullanma, girişimcilik, Türkçeyi doğru, etkili ve güzel kullanma olarak sıralanmıştır (MEB, 2009). Fakat 2013 Ortaokul Matematik ve 2015 İlkokul Matematik Öğretim Programlarında bu beceriler açıklanmamıştır. Alan becerileri ise “problem çözme, akıl yürütme, matematiksel modelleme, matematik dilini kullanarak iletişim, araç ve gereçleri uygun biçimde kullanma, bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanma” becerilerine odaklanarak sayılar, geometri, ölçme, olasılık ve istatistik ve cebir olmak üzere beş öğrenme alanında kazanımlar halinde verilmiştir. Fakat bu öğrenme alanları ilkökul matematik dersi öğretim programında sayılar ve işlemler, geometri, ölçme ve veri olarak sıralanmıştır. Kazanımlar, programlarda öğrencilerin gelişim düzeyine ve öğrenme alanlarının özelliğine göre birinci sınıftan sekizinci sınıfa doğru detaylandırılarak verilmiş ve sarmal olarak düzenlenmiştir.

Dersler

Ülkemizde halen uygulanmakta olan 2013 Ortaokul ve 2015 İlkokul Matematik Öğretim Programları ile 2007 İlköğretim Matematik Öğretmenliği Lisans Programı içerik yönüyle karşılaştırıldığında aralarında önemli farklılıkların olduğu görülmektedir. Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Matematik Öğretmenliği Lisans Programındaki dersler ve içeriklerinin İlköğretim Matematik Öğretim Programlarıyla uyumlu olmadığı, ilköğretim öğrencilerinin matematiği anlamaları ve yapabilmelerini sağlamaya yönelik hazırlanmadığı anlaşılmaktadır. Örneğin; 2007 İlköğretim Matematik Öğretmenliği Lisans Programında yer alan derslerin toplamı 162 saattir. Bunun % 80’i teorik (130 saat), % 20’si (32 saat) uygulamaya ayrılmıştır. Bu oranlar teorik derslerin ağırlıklı olduğu ve bilgi öğretimine dayalı bir program olduğunu ortaya koymaktadır. Bu Programla hem üniversite öğrencilerinin hem de ilköğretim öğrencilerinin matematik yapmalarını sağlamak kolay değildir. Bir başka ifadeyle bu program öğretmen adaylarını beceriden çok bilgi öğretimine yönlendirmektedir.

Yine 2007 İlköğretim Matematik Öğretmeni Yetiştirme Programında verilen alan dersleri incelendiğinde 21 alan dersinden 15’i bilgi öğretimi içerikli matematik dersi. Bunların 8’i ilköğretimde matematik becerilerini geliştirme açısından çok gerekli olmayan ve öğrencilere doğrudan

bir katkı sağlamayan derslerdir. Bunlar Lineer Cebir II, Analitik Geometri II, Diferansiyel Denklemler, Analiz II-III, Cebire Giriş, Elemanter Sayı Kuramı, İstatistik ve Olasılık-II gibi derslerdir.

Bunun yanında öğretmen adayları için çok gerekli olan “Özel Öğretim Yöntemleri” derslerinin haftalık ders saatlerinin (4 saatlik) yetersiz olduğu görülmektedir. Diğer taraftan ilköğretim matematik programında bilgi teknolojisi becerileri üzerinde önemle durulmasına rağmen öğretmenlik programında sadece 4 saatlik “Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı” dersi verilmektedir. İlköğretim programında verilen 5 öğrenme alanı ile ilgili olarak lisans programında çeşitli matematik dersleri bulunmaktadır. Fakat bu öğrenme alanlarının öğrencilere aktarılması konusunda öğretmen adaylarının ihtiyaç duyabileceği (Geometri Öğretimi gibi) dersler bulunmamaktadır. Bu derslerin içerikleri ise sınırlı olarak ele alınmıştır. Oysa öğretmen adayları mesleğe başladıktan sonra en çok bu derslerde öğrendiklerini kullanacaklardır. Bu nedenle anılan derslerin süresi artırılmalı, matematik becerileri açıkça belirtmeli ve uygulamaya daha fazla yer verilmelidir. Derslerde ilgili teorik temeller, yöntem ve teknikler, uygulama süreçleri gibi boyutlar üzerinde önemle durulmalıdır.

Beceriler

Günümüzde iş piyasasının isteklerine cevap vermek, öğrencilerin matematik anlama ve yapma becerilerinin istenilen düzeyde gelişmesine yardımcı olmak için öğretmen yetiştirme programlarındaki becerilerle okullarda öğrencilere kazandırılacak beceriler uyumlu olmalıdır. Beceri yönüyle İlköğretim Matematik Programları ile İlköğretim Matematik Öğretmenliği Lisans Programı karşılaştırıldığında önemli oranda beceri uyumsuzluklarının olduğu görülmektedir. Bunlar genel ve alan becerileri olmak üzere iki başlık altında ele alınmaktadır.

Genel Beceriler

2009 İlköğretim Matematik Dersi (6-8. Sınıflar) Öğretim Programında yapılandırıcı yaklaşım ve beceri anlayışından hareketle öğrencilerde geliştirilecek çeşitli beceriler belirlenmiştir. Anılan programın “Ortak Beceriler” başlığı altında;

“Program, diğer derslerin programlarında (Türkçe, Fen ve Teknoloji, Sosyal Bilgiler vb.) olduğu gibi öğrencilerin aşağıdaki ortak becerileri kazanmalarını hedeflemektedir:

1. Eleştirel Düşünme,
2. Yaratıcı Düşünme,
3. İletişim,
4. Araştırma-Sorgulama,
5. Problem Çözme Becerisi,
6. Bilgi Teknolojilerini Kullanma,
7. Girişimcilik ve
8. Türkçeyi Doğru, Etkili ve Güzel Kullanma” olarak sıralanmıştır (MEB, 2009, s.11).

2009 İlköğretim Matematik Dersi Öğretim Programında zorunlu görülen bu ortak becerilerin 2007 İlköğretim Matematik Öğretmenliği Lisans Programında dikkate alınmadığı, ders içeriklerinde düşünme, anlama, sorgulama, sorun çözme, girişimcilik gibi becerilerden bahsedilmediği görülmektedir. Bu durum programlar arasında “Ortak Beceriler” yönüyle uyumsuzlukların olduğunu, becerilerin örtüşmediğini göstermektedir. Böylece öğretmen adaylarının ilköğretim Matematik dersinde kazandırılacak becerilere yönelik yetiştirilmediği sonucu çıkmaktadır.

Alan Becerileri

2013 Ortaokul ve 2015 İlkokul Matematik Öğretim Programları matematik becerileri yönüyle karşılaştırıldığında benzer durumlar görülmektedir. 2013 Ortaokul Matematik Öğretim Programında geliştirilmesi öngörülen bazı alan becerilerine 2007 İlköğretim Matematik Öğretmenliği Lisans Programında yer verilmediği ortaya çıkmaktadır. 2015 İlkokul ve 2013 Ortaokul Matematik Öğretim programlarında bu açıdan “problem çözme, akıl yürütme, matematiksel modelleme, matematik dilini kullanarak iletişim, araç ve gereçleri uygun biçimde kullanma, bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanma” gibi temel matematik becerilerine odaklanılmıştır. 2009 Ortaokul Matematik Öğretim

Programında bu becerilerle ilgili çeşitli hedefler belirlenmiştir. Örneğin, problem çözme ile ilgili hedefler,

- “Matematiği öğrenmek için problem çözmeden yararlanır.
- Problem çözenin öğrenmeye katkı sağlayacağına ilişkin farkındalık geliştirir
- Yaşantısında, diğer derslerde ve matematikte karşılaştığı yeni bir durumda problem çözme becerisini kullanır.
- Problem çözme adımlarını anlamlı bir şekilde uygular.
- Problem çözenin yanı sıra kendi problemlerini de kurar.
- Problem çözmeye öz güven duyar.
- Problem çözme ile ilgili olumlu duygu ve düşüncelere sahip olur” olarak sıralanabilir (MEB, 2009, s.14).

Bu alt beceriler 2013 ve 2015 yıllarında hazırlanan matematik programlarında kazanımlar ve kazanımların açıklamalarında verilmiştir. Öğretmen yetiştirme programında verilmeyen bu becerileri ilköğretimde görev yapan matematik öğretmenlerinin öğrencilere kazandırması beklenmektedir. Öğretmen adaylarının öğrencilerinin matematik yapmalarını sağlayabilmeleri için önce kendi becerilerini bu yönde geliştirmeleri gerekmektedir. Bu nedenle 2007 İlköğretim Matematik Öğretmenliği Lisans Programı ilköğretim programlarıyla uyumlu hale getirilmelidir. Programda bilgi öğretimi yerine beceri öğretimine yönelik derslere daha fazla ağırlık verilmeli ve öğrencilerin matematik yapma becerilerini geliştirmeye odaklanılmalıdır. Programlarda alan becerilerindeki uyumsuzluk giderilmelidir.

Sonuç olarak genel ve alan becerileri ve beceri öğretimi açısından 2007 İlköğretim Matematik Öğretmenliği Lisans Programı ayrıntılı olarak gözden geçirilmeli, ilköğretim programları ile uyumlu hale getirilmeli ve beceri uyumsuzluğu en alt düzeye indirilmelidir. Matematik öğretiminde görülen bu beceri uyumsuzluğu, öğrencilerin ve toplumun geleceğini olumsuz yönde etkilemektedir. Gerekli önlemler alınmalı, matematiksel becerileri üst düzeyde gelişmiş matematiği anlayan ve yapan bireyler yetiştirilmelidir.

Sonuç ve Öneriler

Ülkemizde Cumhuriyetten günümüze kadar nitelikli öğretmen yetiştirmek için çeşitli yaklaşım ve modellerden yararlanılmış ve önemli gelişmeler kaydedilmiştir. Bu süreçte önceleri bilgi aktarmaya önem verilmiş ve her şeyi bilen öğretmen yetiştirilmeye çalışılmıştır. Ardından davranışçı yaklaşımla birlikte öğretmenlerin her konuda model olmaları istenmiştir. Bilişsel yaklaşımda ise uzman öğretmen yetiştirilmesine önem verilmiştir. Günümüzde uygulanan yapılandırıcı yaklaşımda ise öğrenen öğretmen üzerinde durulmaktadır. Bu amaçla öğretmen yetiştirme programlarında beceri yaklaşımına ağırlık verilmekte ve kazandırılacak öğretmenlik becerileri sıralanmaktadır. Bunların öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği becerilerle uyumlu olmasına dikkat edilmekte ve programdaki dersler bu çerçevede belirlenmektedir. Böylece öğretmen yetiştirme programlarıyla ilköğretim programları arasında bilgi ve beceri yönüyle uyum sağlanmaktadır.

Bilindiği gibi ülkemizde on iki yıldır yapılandırıcı yaklaşım ve becerilere dayalı ilköğretim ve öğretmen yetiştirme programları uygulanmaktadır. Ancak beceri anlayışının uygulamaya yansımadağı, öğrencilerimizin çoğunun okuma, yazma, anlama, matematik gibi temel becerileri yeterince geliştiremediği ve istenilen düzeye ulaşamadığı görülmektedir. Bu durum öğretmenlerin meslek becerilerini yeterince geliştiremedikleri ve beceri uyumsuzluğu olduğunu göstermektedir. Böylece programlar arası bilgi ve beceri farklılıkları beceri uyumsuzluğunu ortaya çıkarmakta, bu durum hem eğitimde niteliğin düşmesine hem de gelecek nesillerin iyi yetişmesine engel olmaktadır.

Bu çalışmada öğretmen yetiştirme programlarındaki beceri uyumsuzluğunu belirlemek için Türkçe ve matematik öğretmenliği lisans programları ile ilköğretim programları yaklaşım, beceri ve dersler yönüyle karşılaştırılmıştır. İnceleme sonucunda Türkçe ve matematik programlarının öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği bilgi ve becerilerle uyumlu olmadığı görülmüştür. Programlarda

beceri anlayışına ve öğretimine yer verilmemiştir. Programda yer alan derslerin % 79-80'i teorik, % 21-20'si uygulama derslerine ayrılmıştır. Bu oranlar teorik derslerin ağırlıklı olduğu ve bilgi öğretimini önceleyen programlar olduğunu ortaya koymaktadır. Teorik derslere daha fazla ağırlık verildiği ve uygulamanın büyük oranda ihmal edildiği bu programlarda beceri uyumsuzluğu kaçınılmaz olmaktadır. Böyle bir program anlayışı ve teorik derslerle öğrencilerde dil ve matematik becerilerini geliştirmek mümkün değildir. Kısaca Türkçe ve Matematik Öğretmenliği Lisans Programları öğretmen adaylarını beceri öğretimi yerine bilgi öğretimine yönlendirmektedir.

Diğer taraftan programda yer alan dersler, konular ve beceriler arasındaki ilişkiler iyi kurulmamıştır. Dersler arasında aşamalı ve birbirini tamamlayan mantıksal bir bağ bulunmamaktadır. Türkçe Öğretmenliği Lisans Programında verilen 30 alan dersinden 10'unun yani üçte birinin alanla doğrudan ilgili olmadığı ortaya çıkmaktadır. Programda bilgi öğretimi içerikli 10 edebiyat dersi verilmektedir. Türkçe ve dil öğretimi açısından bunların 8'ine gerek yoktur. Benzer durum İlköğretim Matematik Öğretmenliği Lisans Programında da görülmektedir. Programdaki 21 alan dersinden 15'i bilgi öğretimi içerikli matematik dersidir. Bunların 8'i ilköğretimde matematik becerilerini geliştirme açısından çok gerekli olmayan ve öğrencilere doğrudan bir katkı sağlamayan derslerdir. Ayrıca alan öğretim yöntemlerine ilişkin derslerin yetersiz olduğu, seçmeli derslerin öğretmen adaylarının ve ilgili okul düzeyinin ihtiyaçlarından çok öğretim elemanlarının yeterlikleri, yönelimleri ve tercihleri doğrultusunda şekillendiği anlaşılmaktadır.

Öğretmenlik meslek derslerinin ise eğitim bilimleri alanındaki bazı teorik derslerden oluştuğu, öğrencilere öğretmenliğin gerektirdiği uygulamaya dönük bilgi, beceri ve bakış açılarını kazandırmaktan uzak olduğu saptanmıştır. Sonuç olarak ülkemizde öğretmen yetiştirme programlarının iyi hazırlanmadığı, önemli oranda beceri uyumsuzluklarının olduğu ve nitelikli öğretmen yetiştirme konusunda fazla ilerleme kaydedilemediği görülmektedir. Öğretmen yetiştirmedeki bu sorunları çözmek ve beceri uyumsuzluğunu önlemek için aşağıda hususlara önem verilmelidir.

1. Öğretmen yetiştirme programları amaç, yaklaşım, yöntem, öğrenme öğretme süreci ve değerlendirme yönüyle sürekli güncellenmeli ve geliştirilmelidir. Güncelleştirme çalışmaları programa bazı yeni derslerin eklenmesi şeklinde değil, araştırmalara ve içerik analizine dayalı olmalı, bilgi, beceri, ders ve yaklaşım yönünden okul programlarıyla uyumlu olması sağlanmalıdır.

2. Türkçe ve matematik öğretiminin niteliği artırılmalıdır. Bunun için üniversitelerde bilgi odaklı eğitimden vazgeçilmeli, öğretmen adaylarına mesleğin gerektirdiği beceriler kazandırılmalıdır. Türkçe ve matematik alanında beceri öğretime ağırlık verilmelidir. Öğrencilere kazandırılacak becerilerin türü, düzeyleri ve uyumuna dikkat edilmelidir.

3. Türkçe ve matematik becerilerinin gelişme durumları ilk, orta, lise ve üniversite olmak üzere her düzeyde incelenmeli, gerekli becerilerin kazandırılmasına ve geliştirilmesine dikkat edilmelidir. Beceri eksikliklerinin üst kademedeki okullara taşınmasına izin verilmemelidir.

4. Türkçe ve matematik becerilerini geliştirmek için yaşam boyu öğrenmeye ağırlık verilmelidir. Beşikten mezara kadar bireye bilgi ve beceriler kazandırmayı amaçlayan yaşam boyu öğrenme beceri uyumsuzluğunu da azaltmada etkili olacaktır.

Atıf için: Güneş, F. & Uygun, T. (2016). Öğretmen yetiştirmede beceri uyumsuzluğu. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(3), 1-14.

Kaynaklar

- Bronckart, J.-P. (2009). *La notion de compétences est-elle pertinente en éducation ?*, (Extrait du *L'école démocratique*), 12 Ocak 2016 tarihinde <http://www.skolo.org/spip.php?article1124> adresinden erişilmiştir.
- CEDEFOP. (2010). *L'inadéquation des compétences en europe*, (Note d'information, Centre européen pour le développement de la formation professionnelle, Juin 2010), 10 Şubat 2016 tarihinde www.cedefop.europa.eu/files/9023_fr.pdf adresinden erişilmiştir.
- Dionnet, S. (2002). *Compétences, compétences transversales et système éducatif*. Genève : SRED
- FAPEO (2011). *Quelle formation initiale pour nos enseignants? Les analyses de la FAPEO 2011*, Fédération des Associations de Parents de l'Enseignement Officiel, Bruxelles
- Güneş, F. (2012). Bologna süreci ile yükseköğretimde öngörülen beceri ve yetkinlikler, *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 2, (1), 1-9.
- Güneş, F. (2014). *Sınıf yönetimi yaklaşım ve modeller*, Ankara: Pegem A Yayınları.
- MEB, Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü (2002). *Öğretmen yeterlilikleri*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- MEB. (2005). *Türkçe dersi öğretim programı ve kılavuzu*, Ankara: MEB Basımevi.
- MEB. (2009). *İlköğretim Matematik Dersi 6-8. Sınıflar Öğretim Programı*. Ankara: MEB Basımevi.
- MEB. (2013). *Pisa 2012 ulusal ön raporu*, Ankara: MEB Basımevi.
- MEB. (2013). *Ortaokul Matematik Dersi (5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programı*. Ankara: MEB Basımevi.
- MEB. (2015). *İlkokul Matematik Dersi (1, 2, 3 ve 4. Sınıflar) Öğretim Programı*, Ankara: MEB Talim Terbiye Başkanlığı Yayınları
- Ministere Education Nationale (2013). *Les dix compétences professionnelles d'un professeur des écoles*, 12.06.2015 tarihinde <http://www.education.gouv.fr/cid732...> adresinden erişilmiştir.
- Ndaba, O. (2015). *Afrique : aller à l'école ne signifie pas apprentissage*, (Article publié en collaboration avec le projet), 13 Nisan 2016 tarihinde www.librefrique.com adresinden erişilmiştir.
- OECD (2005). *La définition et la sélection des compétences clés*, Résumé, Mep_int_French.
- OCDE. (2016). *L'importance des compétences : nouveaux résultats de l'évaluation des compétences des adultes*, Paris: Editions OCDE.
- Paquay, L. (2008). *La formation des enseignants en europe : quelques points-clés*, Paris: CDIUFM.
- Perrenoud, P. (1999). *Dix nouvelles compétences pour enseigner*, Paris: ESF.
- Perrenoud, P. (2004). Evaluer les compétences, *Educateur*, n° spécial, mars, 8-11.
- Quiesse, J.M., Ferré, D. ve Rufino, A. (2007). *L'approche orientante : une nécessité Tome 1 : Oser l'approche orientante, pourquoi ? - Tome 2 : oser l'approche orientante, comment ?* Paris : Qui Plus Est.
- Tardif, J. (1997). *Pour un enseignement stratégique*. Montréal : Editions Logiques.
- Union Europe (2007). *Compétences clés pour l'éducation et la formation tout au long de la vie un cadre de référence européen*, Luxembourg
- YÖK. (2007). *Öğretmen yetiştirme ve eğitim fakülteleri (1982-2007)*, Ankara: Yükseköğretim Kurulu Yayınları.